NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
F. G. JACOBS
prednesené 24. februára 2005 [1]

Úvod

1. Komisia podala v tejto veci opravný prostriedok proti rozsudku Súdu prvého stupňa z 5. decembra 2002 (ďalej len „napadnutý rozsudok") [2], ktorým bola zamietnutá jej námietka neprípustnosti žaloby združenia Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV (ďalej len „ARE" alebo „žalobca"), ktorou bolo napadnuté rozhodnutie Komisie z 22. decembra 1999 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie") [3].

2. Opravný prostriedok sa týka dvoch zásadných otázok. Po prvé, za akých okolností možno považovať združenie za priamo a osobne dotknuté rozhodnutím Komisie, ktorým sa poskytuje pomoc príjemcom, ktorí nie sú členmi združenia? Po druhé, za akých okolností môže Súd prvého stupňa vykladať tvrdenie žalobcu z právneho hľadiska alebo z moci úradnej uviesť nový žalobný dôvod, ktorý vedie k záveru, že žalobca je priamo a osobne dotknutý?

Okolnosti opravného prostriedku

Skutkový stav

3. V napadnutom rozhodnutí Komisia nezačala formálne konanie na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES a nepodala žiadne pripomienky k pomoci obsiahnutej v určitých zmenách Entschädigungs- und Ausgleichsleistungsgesetz (zákon o odškodnení a kompenzačných plneniach, ďalej len „EALG"), ktoré zaviedol nemecký Ausgleichsleistungsgesetz (zákon o kompenzačných plneniach, ďalej len „zákon o kompenzáciách").

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum/Komisia, T-114/00, Zb. s. II-5121.

3 — Ú. v. ES C 46, 2000, s. 2.

4. Tieto zmeny mali slúžiť na to, aby úprava pomoci bola v súlade so spoločným trhom, ako to predpisovalo predchádzajúce rozhodnutie Komisie o úprave pomoci 1999/268/ES z 20. januára 1999 o nadobúdaní pôdy podľa Ausgleichsleistungsgesetz (ďalej len „rozhodnutie z 20. januára 1999") [4].

5. Žalobca je združením, ktoré spolčuje združenia majetkovej povahy v poľnohospodárstve a lesníctve, vyhnancov a vyvlastnených, ako aj poškodených na majetku z oblasti priemyslu, remesiel, obchodu a živností, ktorí mali sídlo alebo domov v bývalej sovietskej okupačnej zóne, resp. v Nemeckej demokratickej republike.

6. Po znovuzjednotení Nemecka v roku 1990 bolo prevedených cca 1,8 miliónov hektárov poľnohospodárskej a lesnej pôdy zo štátneho vlastníctva Nemeckej demokratickej republiky do štátneho vlastníctva Spolkovej republiky Nemecko.

7. Podľa zákona o kompenzáciách, ktorý nadobudol účinnosť 1. decembra 1994, bolo možné nadobudnúť poľnohospodársku pôdu v bývalej Nemeckej demokratickej republike, ktorá bola v držbe Treuhandanstalt, verejnoprávnej inštitúcie pre reštrukturalizáciu vtedajších podnikov bývalej Nemeckej demokratickej republiky, osobami rôznych kategórií za cenu, ktorá bola nižšia ako polovica jej trhovej hodnoty.

8. Prednostnou prvou kategóriou sú terajší nájomcovia, nástupnícke podniky bývalých landwirtschaftliche Produktionsgenossenschaften (LPG) (poľnohospodárskych výrobných družstiev), osoby, ktorým bol vyvlastnený majetok v rokoch 1945 až 1949 alebo za čias NDR a medzičasom znovu hospodária, a osoby označované ako novohospodáriace, ktoré pôvodne nemali pôdu na území nových krajín, všetci za predpokladu, že mali k 3. októbru 1990 miestny pobyt a mali k 1. októbru 1996 v dlhodobom nájme od Treuhandanstalt pôvodne štátnu poľnohospodársku pôdu určenú na privatizáciu. Do druhej kategórie patria bývalí vlastníci majetkov bez nároku na reštitúciu vyvlastnených pred rokom 1949, ktorí na príslušnom mieste nevykonávajú poľnohospodársku činnosť. Tí môžu nadobudnúť len pôdu, ktorú nenadobudli osoby z prvej kategórie.

9. Aj pri lesnej pôde stanovoval zákon o kompenzáciách možnosť zvýhodneného nadobúdania a obsahoval zákonnú definíciu predmetných skupín nadobúdateľov.

4 — Ú. v. ES L 107, 1999, s. 21.

10. Na základe rôznych sťažností nemeckých štátnych príslušníkov a príslušníkov iných členských štátov na tento program nadobúdania pôdy Komisia začala 18. marca 1998 konanie na účely zisťovania podľa článku 93 ods. 2 Zmluvy ES (teraz článok 88 ods. 2 ES[5]; ďalej budem pre zjednodušenie uvádzať terajšie číslovanie článkov Zmluvy).

11. Toto konanie na účely zisťovania bolo ukončené vydaním rozhodnutia z 20. januára 1999[6], ktorým Komisia vyhlásila program nadobúdania pôdy za nezlučiteľný so spoločným trhom, pokiaľ sa pomoc v rámci tohto programu viaže na podmienku usídlenia na pôde k 3. októbru 1990 a prekračuje najvyššiu hranicu intenzity pomoci pre nadobúdanie poľnohospodárskej pôdy. Táto hranica bola určená pre poľnohospodárske plochy v iných než znevýhodnených oblastiach podľa nariadenia Rady ES č. 950/97 z 20. mája 1997 na vylepšenie efektívnosti poľnohospodárskej štruktúry [*neoficiálny preklad*] na 35 %[7]. Pri všetkých ostatných aspektoch bolo zistené, že neobsahujú prvky pomoci.

12. Komisia uviedla najmä so zreteľom na podmienku hlavného bydliska k 3. októbru 1990 stanovenú v zákone o kompenzáciách, že zákon zvýhodňuje fyzické alebo právnické osoby so sídlom alebo bydliskom v Nemecku, a tým je spôsobilý porušiť zásadu zákazu diskriminácie podľa článkov 43 ES až 48 ES, pretože túto podmienku spĺňajú *de facto* skoro výlučne nemeckí štátni príslušníci s predchádzajúcim bydliskom hlavne v nových spolkových krajinách.

13. Táto podmienka má teda účinok, že vylučuje osoby, ktoré nespĺňajú kritérium (hlavného) bydliska na území niekdajšej Nemeckej demokratickej republiky. Podmienka „miestneho pobytu k 3. októbru 1990" môže byť opodstatnená len vtedy, keď je nevyhnutná a aj vhodná na to, aby plnila zákonodarcom sledovaný účel, t. j. zahrnúť osoby, ktoré alebo ktorých rodiny žili a pracovali v Nemeckej demokratickej republiky počas desaťročí.

14. Komisia bola toho názoru, že na dosiahnutie tohto cieľa nebolo potrebné vyžadovať miestny pobyt k 3. októbru 1990, pretože účasť na programe nadobúdania pôdy týchto novohospodáriacich fyzických alebo právnických osôb podľa § 3 ods. 1 zákona o kompenzáciách bola povolená len v prípade, že mali k 1. októbru 1996 v dlhodobom nájme od Treuhandanstalt poľnohospodársku pôdu určenú na privatizáciu. V priebehu hlavného konania na účely zisťovania účastníci výslovne informovali

5 — Ú. v. ES C 215, 1998, s. 7.

6 — Už citované v poznámke pod čiarou 4 vyššie.

7 — Ú. v. ES L 142, 1997, s. 1.

Komisiu o tom, že drvivá väčšina dlhodobých nájomných zmlúv bola uzatvorená s východnými Nemcami. Tým bolo jasné, že dosiahnutie cieľa sledovaného zákonodarcom (účasť východných Nemcov na programe nadobúdania pôdy), aj keby ho bolo možné považovať za legitímny, by ani pri vypustení rozhodujúcej doby 3. októbra 1990 nebol prakticky znemožnený.

15. V rozhodnutí z 20. januára 1999 Komisia nariadila Spolkovej republike Nemecko tiež vyžiadať späť pomoci, o ktorých vyhlásila, že nie sú v súlade so spoločným trhom, pokiaľ už boli poskytnuté, a neposkytovať žiadnu novú pomoc podľa týchto podmienok.

16. V súlade s týmto rozhodnutím bol pripravený nový návrh zákona, návrh Vermögensrechtsänderungsgesetz (zákon o zmene vlastníckeho práva), ktorý ruší a mení niektoré ustanovenia programu nadobúdania pôdy.

17. Tento nový návrh zákona bol oznámený Komisii, ktorá ho odobrila napadnutým rozhodnutím bez konania na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES.

18. Komisia konštatovala, že návrh zákona už neobsahuje okolnosti, ktoré považovala vo svojom rozhodnutí z 20. januára 1999 za odporujúce spoločnému trhu. Hlavne bola zrušená podmienka miestneho pobytu k 3. októbru 1990 a najvyššia hranica intenzity pomoci bola stanovená na 35 % (inými slovami, kúpna cena predmetnej pôdy bola stanovená na tržnú hodnotu mínus 35 %). Hlavnou požiadavkou pre nadobudnutie pôdy za zvýhodnenú cenu bude pre budúcnosť existencia dlhodobého nájmu. Ďalej Komisia konštatovala, že podľa uistenia nemeckých orgánov je dostatok pôdy na to, aby sa mohla napraviť akákoľvek diskriminácia bez toho, aby bolo potrebné zrušiť zmluvy uzavreté podľa pôvodného ELAG.

19. Pokiaľ nová úprava naďalej obsahuje ustanovenia, ktoré by popri inak rovnocenných kritériách zvýhodňovali východných Nemcov, takéto zvýhodnenie spadá pod cieľ reštrukturalizácie poľnohospodárstva v nových spolkových krajinách, pričom je súčasne zabezpečené, aby záujemcovia o pôdu, ktorí alebo ktorých rodiny žili po desaťročia v Nemeckej demokratickej republike, mohli tiež profitovať z týchto ustanovení. Tento cieľ Komisia uznala vo svojom rozhodnutí z 20. januára 1999 ako legitímny a nič voči nemu nenamietala.

20. Týmto zistením Komisia zamietla početné námietky, ktoré dostala po vydaní

rozhodnutia z 20. januára 1999 od rôznych dotknutých osôb vrátane žalobcu, týkajúce sa toho, že aj po vypustení požiadavky miestneho pobytu k 3. októbru 1990 je program nadobúdania pôdy ešte diskriminujúci z dôvodu požiadavky dlhodobého nájmu pôdy, lebo táto požiadavka vedie k tomu, že bolo zachované kritérium miestneho pobytu, a spôsobuje, že je nedostatok pôdy, ktorá je k dispozícii.

21. Následne po schvaľujúcom rozhodnutí Komisie nemecký zákonodarca zákon o zmene vlastníckeho práva prijal.

22. Žalobou, ktorá bola doručená do kancelárie Súdu prvého stupňa 2. mája 2000, žalobca napadol napadnuté rozhodnutie.

Námietka neprípustnosti

23. Komisia podporovaná Nemeckom namietala neprípustnosť žaloby z dvoch dôvodov: po prvé, že žalobca nebol napadnutým rozhodnutím dotknutý priamo a osobne, a po druhé, že sa žalobca dopustil zneužitia procesných pravidiel.

24. Komisia tvrdila, že len podniky, ktoré súťažia o pomoc s inými podnikmi, sa môžu považovať za osobne dotknuté rozhodnutím povoľujúcim túto pomoc, najmä ak zaujali aktívnu úlohu v predchádzajúcom hlavnom konaní na účely zisťovania a ak je ich postavenie na trhu podstatne ovplyvnené pomocou, ktorá je predmetom napadnutého rozhodnutia.

25. Komisia uvádza, že pokiaľ ide o združenia účastníkov hospodárstva, predpokladá sa o tých združeniach, ktoré sa aktívne zúčastnili konania podľa článku 88 ods. 2 ES, že sú takýmto rozhodnutím osobne dotknuté, pokiaľ boli dotknuté ako partneri zúčastnení na rokovaniach alebo zastupujúci jedného alebo viacerých zo svojich členov, ktorí by mali aktívnu legitimáciu na podanie žaloby. So zreteľom na skutkový stav Komisia konštatovala, že žalobca tieto požiadavky nespĺňa, a nie je teda napadnutým rozhodnutím osobne dotknutý.

26. Komisia ďalej tvrdila, že žaloba je neprípustná o to viac, že program nadobúdania pôdy je úpravou na poskytovanie pomoci a na základe jeho povolenia Komisiou je opatrením so všeobecnou účinnosťou, ktoré sa vzťahuje na objektívne určené situácie a má právne účinky na všeobecne a abstraktne definované skupiny osôb.

27. Nakoniec Komisia tvrdila, že žalobca zastupuje hlavne, ak nie výlučne, nemecké záujmy, pričom Komisia chce svojou žalobou, aby Súd prvého stupňa určil, že tento program nadobúdania pôdy obsahuje diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti, a preto nemohol byť Komisiou odsúhlasený.

28. Komisia prišla k záveru, že nie je vzájomná súvislosť medzi vlastnými záujmami žalobcu a záujmami, ktoré zastupuje predmetnou žalobou a ktoré nie sú jej vlastnými. Združenie nie je oprávnené podať žalobu podľa článku 230 ES, ak nezastupuje záujmy svojich členov. Komisia zdôraznila, že členovia žalobcu nie sú štátnymi príslušníkmi iných členských štátov, ale osoby, ktoré utrpeli ujmy počas vojny alebo v povojnových rokoch z niekdajšej sovietskej okupačnej zóny alebo z bývalej Nemeckej demokratickej republiky.

29. Nemecko podporuje názor Komisie, že žaloba je neprípustná z dôvodu, že žalobca nie je napadnutým rozhodnutím osobne dotknutý. Dodáva, že príjemcovia pomoci ešte neboli individualizovaní a konkrétne menovaní. Ďalej žalobca nie je osobne dotknutý aj z toho dôvodu, že neexistuje príčinná súvislosť medzi napadnutým rozhodnutím a tvrdeným súťažnoprávnym záujmom. Ani keby bola sťažnosť pre porušenie zákazu diskriminácie oprávnená, neviedlo by to automaticky k navráteniu pôdy pôvodným vlastníkom, ktorých žalobca zastupuje.

30. Komisia a Nemecko zastávali spoločný názor, že žalobcovi a jeho členom ide skôr o zmenu vlastníckych pomerov, ktoré podľa článku 295 ES nemôžu byť právom Spoločenstva dotknuté, ako o ich postavenie v súťaži na trhu.

31. Žalobca namietal po prvé, že zastupuje vyše tisíc podnikov vykonávajúcich činnosť v poľnohospodárstve, ktoré súťažia v zmysle práva Spoločenstva s podnikmi, ktoré sú príjemcami programu nadobúdania pôdy a z ktorých niektoré vykonávajú činnosť na tom istom trhu. Žalobca ďalej trval na tom, že jeho cieľom nie je zmena vlastníckych pomerov, ale efektívne uskutočnenie kontroly poskytovania pomoci, ktorá je povinnosťou Komisie, aby mohol hájiť ekonomické záujmy svojich členov ako konkurentov osôb zvýhodnených pomocou.

32. Žalobca zaujal stanovisko, že skutočnosť, že zastupuje hlavne nemecké záujmy, je irelevantná z hľadiska postavenia jeho členov

v súťaži v súlade s právom Spoločenstva. Okrem toho žalobca má vlastný záujem na zrušení napadnutého rozhodnutia, lebo ak by zákaz diskriminácie na základe štátnej príslušnosti bol dôsledne uplatnený, pôda by sa musela prerozdeliť a jeho členovia by tiež mali lepšie možnosti získať ju.

33. Žalobca v rámci ústnej časti konania na Súde prvého stupňa dodal, že dokonca aj keby ho Súd nepovažoval za združenie podnikov alebo ekonomických subjektov, mal by byť napriek tomu vzhľadom na svoje postavenie ako vyjednávač voči Komisii a jeho účasť v konaní považovaný za osobne dotknutého napadnutým rozhodnutím.

Napadnutý rozsudok

34. Napadnutým rozsudkom Súd prvého stupňa námietku neprípustnosti zamietol a vyhlásil žalobu za prípustnú.

35. Súd najprv konštatoval, že keďže je napadnuté rozhodnutie adresované Nemecku, treba skúmať, či sa žalobcu týka osobne ako vo veci *Plaumann*[8].

36. Ďalej Súd pripomenul rôzny účel konania podľa článku 88 ods. 2 ES a podľa článku 88 ods. 3 ES a judikatúru s tým, že keď Komisia bez začatia konania podľa článku 88 ods. 2 ES zistí podľa článku 88 ods. 3 ES, že pomoc je zlučiteľná so spoločným trhom, osoby, ktoré majú záruky konania podľa článku 88 ods. 2 ES, môžu ich rešpektovanie presadiť, len ak majú možnosť napadnúť rozhodnutie Komisie na Súde.

37. V súlade s touto judikatúrou v prípade, že sa žaloba o zrušenie rozhodnutia Komisie vydaného v štádiu predbežného zisťovania týka nedodržania záruk konania podľa článku 88 ods. 2 ES, žalobca sa má považovať za priamo a osobne dotknutého podľa článku 230 ods. 4 ES už len z dôvodu, že

8 — Body 41 a 42 napadnutého rozsudku.

má postavenie účastníka uvedeného konania. [9]

38. Keďže napadnuté rozhodnutie bolo vydané na základe článku 88 ods. 3 ES bez toho, aby Komisia začala formálne konanie na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES, Súd prvého stupňa prišiel k záveru, že žalobca mal byť potom považovaný za priamo a osobne dotknutého, po prvé, ak presadzuje dodržanie záruk konania podľa článku 88 ods. 2 ES, a po druhé, ak má postavenie príslušnej strany podľa uvedeného odseku. [10]

39. Pokiaľ ide o otázku, či žalobca presadzuje dodržanie záruk konania podľa článku 88 ods. 2 ES, Súd prvého stupňa dospel k záveru, že hoci žalobca nevytýkal výslovne to, že Komisia porušila svoju povinnosť začať konanie podľa článku 88 ods. 2 ES, čo mu znemožnilo uplatniť procesné práva v ňom uvedené, napriek tomu „dôvody neplatnosti uvedené na odôvodnenie predmetnej žaloby o neplatnosť, hlavne tie, ktoré sa opierajú o porušenie zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti, treba vykladať tak, že smerujú k tomu, aby bolo určené, že pri preverovaní predmetných opatrení nastali vážne ťažkosti, pokiaľ ide o ich zlučiteľnosť so spoločným trhom, ktoré zaväzujú Komisiu začať formálne konanie“ [11].

40. Toto konštatovanie umožnilo Súdu prvého stupňa použiť judikatúru, podľa ktorej je Komisia povinná začať toto konanie, keď jej predbežné zisťovanie objektívne neumožnilo vyriešiť všetky ťažkosti pri posudzovaní zlučiteľnosti predmetného štátneho opatrenia so spoločným trhom.

41. Súd uviedol, že „keďže Zmluva ES ukladá Komisii povinnosť umožniť príslušným stranám vyjadriť sa len v rámci štádia zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES, môžu tieto strany uplatniť objektívne ťažkosti pri zisťovaní, ktoré má Komisia vykonať, a dosiahnuť dodržanie svojich zárukami konania, len keď majú možnosť napadnúť rozhodnutie nezačať konanie podľa článku 88 ods. 2 ES na Súde prvého stupňa“ [12].

42. Súd prvého stupňa dospel k záveru, že „v predmetnom prípade sa preto musí žaloba vykladať tak, že smeruje proti tomu, že Komisia nezačala napriek vážnym ťažkostiam pri posudzovaní zlučiteľnosti predmetnej pomoci formálne konanie podľa článku 88 ods. 2 ES a že v konečnom dôsledku jej

9 — Body 43 a 44 napadnutého rozsudku.

10 — Bod 45 napadnutého rozsudku.

11 — Bod 47 napadnutého rozsudku.

12 — Bod 48 napadnutého rozsudku.

účelom je zabezpečenie záruk konania uvedených v tomto článku" [13].

43. Po tom, čo Súd prvého stupňa vyložil predmet žaloby v uvedenom zmysle, skúmal, či žalobca mal postavenie príslušnej strany v zmysle článku 88 ods. 2 ES, lebo by v takom prípade bol rozhodnutím osobne dotknutý.

44. Súd prvého stupňa rozhodol, že „podľa ustálenej judikatúry sú príslušnými stranami v zmysle článku 88 ods. 2 ES nielen podniky (alebo podnik), ktoré majú z pomoci úžitok, ale aj tie osoby, podniky alebo združenia, ktorých záujmy sú udelením pomoci dotknuté, najmä konkurujúce podniky a profesijné združenia. Ďalej ustálená judikatúra pripúšťa žalobu iného podniku ako príjemcu pomoci len vtedy, keď ten preukáže, že jeho postavenie na trhu v rámci súťaže bolo poškodené poskytnutím pomoci. Ak tieto podmienky nie sú splnené, tento podnik nemá postavenie príslušnej strany v zmysle článku 88 ods. 2 ES" [14].

45. Súd prvého stupňa preskúmal, či aspoň niektorých členov žalobcu možno považovať za „príslušné strany" v zmysle článku 88 ods. 2 ES, aby mohol určiť, či samotné združenie môže byť považované za príslušnú stranu v zmysle tohto ustanovenia. To si vyžadovalo skúmať, či postavenie jeho členov na trhu bolo poškodené poskytnutím predmetnej pomoci. Súd zaujal stanovisko, že bolo, lebo niektorí členovia žalobcu sú hospodárskymi subjektmi, ktorých možno považovať za priamych konkurentov príjemcov predmetnej pomoci. K tomuto záveru Súd dospel na základe stanov žalobcu, ktoré podľa jeho názoru jednoznačne preukazujú, že osoby, ktorých záujmy háji, sú prinajmenšom v prevažnej časti hospodárskymi subjektmi. [15]

46. Súd prvého stupňa považoval za nepochybné, že nadobúdanie poľnohospodárskej alebo lesnej pôdy je zásadným prvkom obchodnej stratégie a postavenia poľnohospodára alebo lesníka v hospodárskej súťaži. Po preštudovaní obsahu spisu dospel Súd k záveru, že postavenie niektorých poľnohospodárov alebo lesníkov, ktorí sú členmi žalobcu, bolo v hospodárskej súťaži poškodené programom nadobúdania pôdy. Preto Súd zaujal stanovisko, že napadnuté rozhodnutie nutne ovplyvnilo postavenie niektorých členov žalobcu v hospodárskej súťaži, takže tí sú ako „príslušné strany" v zmysle článku 88 ods. 2 ES oprávnení podať jednotlivé žaloby o vyhlásenie neplatnosti tohto rozhodnutia. [16]

13 — Bod 49 napadnutého rozsudku.
14 — Bod 51 napadnutého rozsudku.
15 — Body 54 a 55 napadnutého rozsudku.
16 — Body 56 až 60 napadnutého rozsudku.

47. So zreteľom na skutočný účel združenia Súd prvého stupňa vyložil stanovy žalobcu ako preukazujúce, že toto združenie bolo založené na ochranu záujmov a vlastníckych práv svojich členov. Keďže združenie ochraňuje záujmy týchto účastníkov hospodárstva týkajúce sa ich vlastníckych práv, obzvlášť záujem poľnohospodárov a lesníkov nadobudnúť pôdu napriek ich znevýhodnenému postaveniu oproti potenciálnym adresátom programu nadobúdania pôdy, tak v skutočnosti zastupuje obchodné záujmy týchto členov a ich záujmy v rámci súťaže. Z tohto dôvodu Súd zamietol argument Komisie, že žalobca nezastupuje podnikateľské záujmy, ale len všeobecné sociálne záujmy, a že predmetná vec sa týka len aspektov vlastníckeho práva, ktoré presahuje právny rámec Spoločenstva článku 295 ES.

48. Súd tiež uviedol, že z rozhodnutia z 20. januára 1999 a z napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Komisia samotná považovala za potrebné vykonať zisťovanie o programe nadobúdania pôdy vo svetle pravidiel Spoločenstva pre hospodársku súťaž, najmä pravidiel týkajúcich sa pomoci. Za týchto okolností nemôže Komisia rozumne popierať, že združenie, ktoré napadlo tento program nadobúdania pôdy a medzi ktorého členov patrí mnoho roľníkov, ktorí sú znevýhodnení oproti potenciálnym adresátom predmetného programu, v zásade bráni záujmy týchto členov v hospodárskej súťaži.

49. Z toho vyplýva, že keďže bol žalobca podľa § 2 svojich stanov združením založeným na ochranu záujmov svojich členov, ku ktorým teda museli patriť aj súťažné záujmy členov, ktorí boli poľnohospodári a lesníci, musí sa tým pádom považovať za aktívne legitimovaného podať žalobu o zrušenie rozhodnutia v mene tých členov, ktorí by tak boli mohli urobiť osobne ako príslušné strany v zmysle článku 88 ods. 2 ES [17].

50. Súd prvého stupňa zaujal tiež stanovisko, že žalobca by mal byť považovaný za osobne dotknutého napadnutým rozhodnutím aj z dôvodu, že jeho postavenie ako partnera zúčastneného na rokovaniach bolo týmto rozhodnutím ovplyvnené. Súd konštatoval, že žalobca sa aktívne zúčastňoval na formálnom konaní na účely zisťovania, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia z 20. januára 1999, a na neformálnych rokovaniach týkajúcich sa jeho vykonania; konal tak rôznymi spôsobmi a predkladal aj vedecké správy na podporu svojich cieľov. Podľa súdu prvého stupňa samotná Komisia pripustila, že žalobca ovplyvnil proces prijímania rozhodnutia a že bol užitočným zdrojom informácií.

51. So zreteľom na to Súd prvého stupňa usúdil, že podľa príslušnej judikatúry by bol žalobca oprávnený podať žalobu o zrušenie rozhodnutia, ktorým bolo ukončené toto

17 — Body 61 až 63 napadnutého rozsudku.

formálne konanie, čiže rozhodnutia z 20. januára 1999, čo sa žalobca však rozhodol nespraviť. Podľa Súdu prvého stupňa tak žalobca neurobil preto, lebo toto rozhodnutie neodporovalo ním obhajovaným záujmom.

52. So zreteľom však na skutočnosť, že medzi týmito dvomi rozhodnutiami je priama súvislosť, a na skutočnosť, že žalobca zastával úlohu dôležitého partnera pri rokovaniach počas formálneho konania, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia z 20. januára 1999, Súd konštatoval, že osobná identifikácia žalobcu vo vzťahu k tomuto rozhodnutiu sa nevyhnutne rozširuje aj vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu, hoci sa žalobca nezúčastnil zisťovania, ktoré viedlo k vydaniu posledného menovaného rozhodnutia [18].

53. Súd prvého stupňa preto rozhodol, že žalobca bol napadnutým rozhodnutím osobne dotknutý.

54. K tvrdeniu Komisie a Nemecka, že program nadobúdania pôdy vytvoril sústavu pomoci a jeho schválenie Komisiou bolo opatrením so všeobecnou pôsobnosťou, ktoré sa vzťahuje na objektívne určené situácie a má právne účinky na všeobecne a abstraktne definované skupiny osôb, Súd prvého stupňa uviedol, že „za určitých okolností môže mať všeobecné opatrenie individuálny dosah na určité osoby a že takýto prípad nastane práve vtedy, keď má predmetné opatrenie účinok na určité fyzické alebo právnické osoby z dôvodu určitých osobných vlastností alebo kvôli okolnostiam, ktoré ich vynímajú z okruhu všetkých ostatných osôb “ [19]. Podľa názoru Súdu v predmetnej veci ide o takýto prípad.

55. Súd prvého stupňa nesúhlasil s názorom Komisie a Nemecka, podľa ktorého neexistuje príčinná súvislosť medzi záujmami žalobcu a jeho členov a záujmom, ktorý žalobca zastupuje v tejto žalobe. Keďže u členov žalobcu ide hlavne o osoby, ktoré nemajú podľa Komisiou schválenej úpravy pomoci prednostný prístup k pôde, zrušenie rozhodnutia, ktoré túto úpravu schvaľuje, by týmto členom bolo prospešné z toho dôvodu, že by pomohlo ukončiť prednostný prístup ich konkurentov k pôde.

56. Tento názor nebol ovplyvnený tým, že žalobca uvádzal vo svojej žalobe porušenie zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti. Keďže žaloba o zrušenie rozhodnutia slúži záujmom žalobcu a jeho členov a žalobca bol priamo a osobne

18 — Body 65 až 70 napadnutého rozsudku.

19 — Bod 71 napadnutého rozsudku.

dotknutý napadnutým rozhodnutím, ako Súd určil, bolo prípustné, aby sa odvolával na ktorýkoľvek dôvod nezákonnosti uvedený v článku 230 ES, aj na porušenie ustanovení Zmluvy ES o zákaze diskriminácie. Súd pritom zdôraznil, že žalobca neopiera svoju žalobu len o diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti, ale aj o porušenie článku 88 ods. 3 ES [20].

57. Nakoniec Súd prvého stupňa zamietol druhý dôvod neprípustnosti založený na zneužití procesných pravidiel a rozhodol, že keďže žaloba o neplatnosť rozhodnutia slúži záujmom žalobcu a ten splnil podmienky stanovené v článku 230 ods. 4 ES, nemožno mu vyčítať zneužitie procesných pravidiel alebo porušenie zásady oddelenia jednotlivých konaní podaním žaloby o neplatnosť podľa článku 230 ES [21].

58. Z uvedených dôvodov Súd prvého stupňa námietku neprípustnosti zamietol.

20 — Bod 78 napadnutého rozsudku.

21 — Bod 82 napadnutého rozsudku.

Opravný prostriedok

59. Komisia podala 19. februára 2003 opravný prostriedok proti napadnutému rozsudku. Pred skúmaním dôvodov treba spomenúť, že Komisia v úvode svojho opravného prostriedku považovala za potrebné, tak ako to urobila aj vo svojej námietke neprípustnosti, upozorniť Súd na to, že podľa jej názoru predmet sporu nijako nesúvisí s právom Spoločenstva a ešte menej s ustanoveniami o pomoci.

60. Podľa Komisie majú žaloba a dôvody žalobcu na jej podanie viac dočinenia s vnútroštátnym konfliktom záujmov vyplývajúcim z toho, ako vnútroštátny zákonodarca vyriešil otázku, ako má byť vlastníctvo pôdy získanej niekdajšou Nemeckou demokratickou republikou po roku 1945 prevedené do súkromných rúk po znovuzjednotení, než s narušením hospodárskej súťaže prvkami pomoci. Komisia zastáva názor, že žalobca, ktorý zastupuje niekdajších vlastníkov pôdy, využíva právo Spoločenstva, aby napadol riešenie zvolené nemeckým zákonodarcom, ktoré uprednostňuje dlhodobých nájomcov pôdy v neprospech jeho členov — niekdajších vlastníkov.

61. Dokonca aj vtedy, ako Súd prvého stupňa sám poznamenáva, sa zdá byť rozporuplným, keď Komisia tvrdí, že vec nemá

nič spoločné s predpismi Zmluvy ES o hospodárskej súťaži a sama vydala dve rozhodnutia vo veci podľa ustanovení Zmluvy ES o štátnej pomoci, musí byť jasné z obsahu spisu, že sociálno-ekonomické a politické záležitosti, ktoré sú upravené predmetnými vnútroštátnymi predpismi, idú ďaleko za prostú otázku pomoci, ktorá je len jedným prvkom rozsiahlejšieho sporu medzi žalobcom a nemeckými orgánmi.

62. Komisia svoj opravný prostriedok opiera o sedem dôvodov, ktoré možno zhrnúť nasledujúco. Namieta, že Súd prvého stupňa rozhodol nesprávne tým, že:

1. určil, že napriek všeobecnej povahe napadnutého rozhodnutia je ním žalobca osobne dotknutý a že sa ho (alebo jedného alebo viacerých jeho členov) týka z dôvodu určitých osobných vlastností alebo kvôli okolnostiam, ktoré ich vynímajú z okruhu všetkých ostatných osôb;

2. určil (tam, kde je to rozhodujúcim kritériom), že stupeň súťažného vzťahu požadovaný pre osobnú dotknutosť v zmysle článku 230 ES pri použití v oblasti pomoci je rozdielny v závislosti od toho, či bolo napadnuté rozhodnutie prijaté na základe článku 88 ods. 2 alebo článku 88 ods. 3 ES, takže by platili rozdielne kritériá na predmetnú prípustnosť;

3. použil kritérium súťažného vzťahu (je potrebný vplyv na postavenie žalobcu v hospodárskej súťaži), ktoré je menej prísne ako kritérium stanovené Súdnym dvorom (je potrebný podstatný vplyv na postavenie žalobcu v hospodárskej súťaži);

4. pridal z vlastnej iniciatívy nový dôvod žaloby, ktorý nebol žalobcom výslovne uplatňovaný v jeho pôvodnej žalobe, a nedal Komisii, členskému štátu zúčastnenému ako vedľajší účastník a žalobcovi možnosť vyjadriť sa k nemu;

5. určil, že žalobca bol zainteresovaný vzhľadom na svoje postavenie ako vyjednávač, a preto má byť považovaný za osobne dotknutého napadnutým rozhodnutím;

6. neuviedol primeraný rozbor dôvodov, na ktorých sa napadnutý rozsudok zakladá;

7. rozporuplne určil, že žalobca Komisiou na jednej strane nebol vypočutý v súvislosti so štátnou pomocou a že na strane druhej bol vypočutý dostatočne, aby mal postavenie partnera pri rokovaniach.

Pridanie nového žalobného dôvodu

63. Rád by som začal skúmaním štvrtého dôvodu na podanie opravného prostriedku, ktorý namieta, že Súd prvého stupňa z vlastnej iniciatívy pridal nový žalobný dôvod, ktorý nebol uplatnený žalobcom v jeho žalobe.

64. Napadnuté rozhodnutie bolo vydané na základe článku 88 ods. 3 ES bez toho, aby Komisia začala formálne konanie podľa článku 88 ods. 2 ES. V súvislosti s tým Súd prvého stupňa uviedol, že v súlade s judikatúrou sa má žalobca považovať za osobne dotknutého, keď preukáže, že po prvé presadzuje dodržanie záruk konania podľa článku 88 ods. 2 ES, a po druhé, ak má postavenie „príslušnej strany" podľa uvedeného odseku.

65. V konaní pred Súdom prvého stupňa žalobca netvrdil výslovne ani vo svojich písomných, ani ústnych vyjadreniach, že jeho cieľom, ktorý žalobou sledoval, bolo presadenie záruk konania vyplývajúcich z článku 88 ods. 2 ES alebo že Komisia mala povinnosť začať formálne konanie podľa článku 88 ods. 2 ES. Slovami Súdu „žalobca výslovne nenamietal, že Komisia porušila svoju povinnosť začať formálne konanie podľa článku 88 ods. 2 ES..., čo mu zabránilo uplatniť záruky konania uvedené v tomto ustanovení".

66. Toto však nebránilo Súdu, aby určil, že to bolo „v konečnom dôsledku" žalobcovým cieľom, „hoci dôvody neplatnosti uvedené na odôvodnenie predmetnej žaloby o neplatnosť, hlavne tie, ktoré sa opierajú o porušenie zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti, *treba však vykladať tak*, že smerujú k tomu, aby bolo určené, že predmetné opatrenia spôsobujú vážne ťažkosti, pokiaľ ide o ich zlučiteľnosť so spoločným trhom, ktoré zaväzujú Komisiu začať formálne konanie". Súd prišiel k záveru, že „v predmetnom prípade *sa žaloba preto musí vykladať tak*, že smeruje proti tomu, že Komisia nezačala napriek vážnym ťažkostiam pri posudzovaní zlučiteľnosti predmetnej pomoci formálne konanie podľa článku 88 ods. 2 ES, a aby v *konečnom dôsledku* boli

zabezpečené záruky konania uvedené v tomto článku" [22].

Výklad tvrdení žalobcu

69. Prvým krokom je určenie, či Súd prvého stupňa správne vyložil tvrdenia žalobcu.

67. Komisia vo svojom opravnom prostriedku namieta, že Súd prvého stupňa nielenže jasne prekročil hranice širokého výkladu dôvodov, o ktoré žalobca opieral svoju žalobu, ale vytvoril aj úplne nový a odlišný dôvod neplatnosti podľa článku 230 ES, a to porušenie zásadných podmienok konania. Komisia uvádza tiež, že Súd nemal povinnosť podať takýto žalobný dôvod *ex officio*, keďže nešlo o vec verejného záujmu.

70. Na úvod treba poznamenať, že kvôli zvláštnym okolnostiam prípadu a judikatúre týkajúcej sa *locus standi* fyzických a právnických osôb podľa článku 230 ES v prípadoch týkajúcich sa štátnej pomoci je dôvod žaloby dôležitý, lebo v prípade, že je prípustný, umožňuje ľahšie splniť požiadavky kladené na aktívnu legitimáciu.

68. ARE k tomu uvádza, že výklad jeho žaloby Súdom prvého stupňa bol účelný a v súlade so zásadou hospodárnosti konania v tom zmysle, že v prípade úspechu žaloby by bolo potrebné začať nové formálne konanie na účely zisťovania. ARE tiež tvrdí, že z jeho poukazu na materiálnu protiprávnosť napadnutého rozhodnutia možno vyvodiť existenciu „vážnych ťažkostí" pri posudzovaní zlučiteľnosti pomoci so spoločným trhom. Nakoniec žalobca uvádza, že Súd prvého stupňa aj vo svojej predchádzajúcej judikatúre skúmal *ex officio*, bez návrhu účastníkov konania, či tu ide o porušenie zásadných podmienok konania tým, že Komisia nezačala formálne konanie na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES.

71. Súdnictvo Spoločenstva musí jednoducho mať určitú voľnosť pri výklade dôvodov žaloby a tvrdení uvedených v žalobe a v prípade potreby mať možnosť vykladať predmet a právne dôvody, o ktoré sa žaloba opiera.

72. Toto oprávnenie podávať výklad je však do určitej miery obmedzené. Podľa článku 21 Štatútu Súdneho dvora článok 38 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora a článok 44 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa musí návrh (žaloba) obsahovať okrem iného predmet konania a zhrnutie dôvodov, na ktorých je návrh založený.

22 — Bod 49 napadnutého rozsudku, doplnené je zdôraznenie. Pozri body 37 až 49 vyššie.

73. Podľa ustálenej judikatúry musia byť údaje v žalobe dostatočne jasné a presné, aby umožňovali žalobcovi pripraviť si obhajobu, a Súdu prvého stupňa rozhodnúť spor [23]. Ďalej Súd rozhodol, že slová „zhrnutie dôvodov" použité v štatúte a v rokovacích poriadkoch znamenajú, že žaloba musí upresniť podstatu dôvodov, na ktorej sa táto žaloba zakladá. Hoci prosté abstraktné vymenovanie dôvodov, na ktorých sa žaloba zakladá, túto požiadavku nespĺňa, stačí, ak sú dôvody vecne vyjadrené bez ich právnej klasifikácie, za podmienky, že dôvod žaloby spočíva na skutočnostiach, ktoré boli prednesené [24].

74. Z písomných a ústnych tvrdení žalobcu vyplýva, že ten opiera svoju žalobu o tri hlavné dôvody:

— po prvé, porušenie základných pravidiel konania tým, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia bolo neprimerané, lebo Komisia sa nepresvedčila, či po zmenách zákona navrhnutých Nemeckom by bola nejaká osoba bez nemeckej štátnej príslušnosti oprávnená nadobudnúť pozemok v rámci programu nadobúdania pozemkov;

— po druhé, porušenie Zmluvy o ES tým, že napadnuté rozhodnutie porušuje zásadu zákazu diskriminácie na základe štátnej príslušnosti, a

— po tretie, porušenie článku 88 ods. 3 ES tým, že Komisia schválila Nemeckom navrhnuté opatrenia na vykonanie rozhodnutia z 20. januára 1999 bez toho, aby žiadala jednak vyhlásenie všetkých starých zmlúv uzatvorených podľa starého režimu za neplatné a jednak nové rozdelenie predmetnej pôdy.

75. Na základe starostlivého čítania pôvodnej žaloby podanej žalobcom nie som toho názoru, že by bolo z jej znenia možné odvodzovať, že zámerom žalobcu bolo napadnúť fakt, že Komisia nezačala formálne konanie podľa článku 88 ods. 2 ES, alebo presadiť svoje záruky konania podľa tohto ustanovenia. Žalobca sa v žiadnom štádiu konania pred Súdom prvého stupňa neodvoláva na začatie formálneho konania podľa článku 88 ods. 2 ES alebo na judikatúru,

23 — Uznesenie Súdu prvého stupňa De Hoe/Komisia, T-85/92, Zb. s. II-523, bod 20.

24 — Rozsudok v spojených veciach Société Fives Lille Cail a i./Vysoký úrad, 19/60, 21/60, 2/61 a 3/61, Zb. s. 559, 588, a uznesenie Súdu prvého stupňa De Hoe/Komisia, už citované v poznámke pod čiarou 23 vyššie, bod 21.

ktorá by takúto námietku podporovala. V skutočnosti sa žalobca prvýkrát odvoláva na judikatúru až vo svojej odpovedi na štvrtý dôvod uvedený Komisiou v predmetnom opravnom prostriedku a ani vtedy podľa môjho názoru nepreukázal, že jeho pôvodným úmyslom bolo, ako to vyložil Súd prvého stupňa, presadiť svoje záruky konania podľa článku 88 ods. 2 ES. Judikatúra, podľa ktorej zúčastnené strany majú právo napadnúť odmietnutie začať formálne konanie na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES Komisiou, je teraz už ustálená a je jej venovaná veľká pozornosť akademickej i praktickej verejnosti.

76. Keďže žalobca neuplatnil sám od seba tento dôvod žaloby a neodvolal sa na príslušnú judikatúru, domnievam sa, že Súd prvého stupňa išiel pri výklade jeho skutočných úmyslov príliš ďaleko.

77. Je dôležité poukázať na to, že žalobca svoj názor na program pomoci už obsiahlo vyjadril svojou účasťou na konaní podľa článku 88 ods. 2 ES, ktoré viedlo k prijatiu rozhodnutia z 20. januára 1999. Toto rozhodnutie obsahovalo zásadný rozbor Komisie o úprave pomoci a napadnuté rozhodnutie slúžilo len na výkon jej zistení. Žalobcove záruky konania boli preto uplatnené už v tomto konaní, čo môže vysvetľovať, ako uvádza Komisia, prečo sa žalobca vo svojej žalobe výslovne neopiera o svoje záruky konania alebo nenapáda odmietnutie Komisie začať formálne konanie na účely zisťovania podľa tohto ustanovenia [25].

78. Je pravdou, že žalobca vo svojej žalobe podanej na Súd prvého stupňa svojím prvým dôvodom žaloby namietal porušenie zásadných podmienok konania. Tento dôvod žaloby sa však opieral o nedostatočné odôvodnenie a nie o nerešpektovanie záruk konania žalobcu podľa článku 88 ods. 2 ES. Podľa môjho názoru tu ide o dva veľmi rozdielne dôvody žaloby a nezdá sa, že by bola medzi nimi logická súvislosť. Žalobca sa tiež počas ústnej časti konania na prvý dôvod žaloby očividne vôbec neodvolával.

79. Pokiaľ teda boli žalobné dôvody žalobcu nasmerované proti nesúladu napadnutého rozhodnutia so Zmluvou, Súd prvého stupňa vykladal žalobu tak, že tá napáda odmietnutie Komisie začať formálne konanie na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES a žiada zabezpečenie záruk konania, ktoré toto

25 — Pozri aj body 90 až 93 nižšie. Súd prvého stupňa v rozsudku ADIU, T-86/96, Zb. s. II-179, bod 49, uviedol, že v prípade, že zainteresované strany využili záruky konania podľa článku 88 ods. 2 ES, nemôžu sa len na základe toho považovať za osobne dotknuté.

ustanovenie obsahuje. Týmto podľa môjho názoru Súd prekročil hranice prípustnosti výkladu žalobných dôvodov, o ktoré sa žalobca opieral, čo je o to závažnejšie, že dôvod žaloby vyložený súdom bol základom pre posúdenie prípustnosti žaloby.

80. Tento záver potvrdzuje judikatúra samotného Súdu prvého stupňa, ako to uvádza Komisia vo svojom opravnom prostriedku.

81. Súd vo svojom rozsudku vo veci Skibsværftsforeningen [26] po tom, čo pripomína, že Komisia prijala napadnuté rozhodnutie po predbežnom konaní podľa článku 88 ods. 3 ES, uvádza, že „keďže žalobcovia nežiadajú zrušenie z dôvodu, že Komisia porušila svoju povinnosť začať konanie podľa článku 88 ods. 2 ES alebo že boli porušené záruky konania podľa článku 88 ods. 2 ES..., samotná skutočnosť, že žalobcovia sa mohli považovať za ‚príslušné strany' v zmysle článku 88 ods. 2 ES, nepostačuje na to, aby spôsobila prípustnosť žaloby". Súd teda pokračoval v konaní tým, že preskúmal, či žalobcovia spĺňajú kritérium vo veci Plaumann iným spôsobom.

82. Súd prvého stupňa použil rovnaké riešenie aj vo svojom rozsudku Nuove Industrie Molisane [27], v ktorom zamietol žalobu o. i. z dôvodu, že žalobca nenamietal, že Komisia nezačala formálne konanie na účely zisťovania. Súd odmietol existenciu záujmu právnej ochrany žalobcu výslovne z tohto dôvodu.

83. Z týchto rozsudkov vyplýva, že Súd prvého stupňa v minulosti od žalobcov vyžadoval, aby výslovne osobitným žalobným dôvodom namietali odmietnutie Komisie začať formálne konanie na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES a žiadali ochranu svojich záruk konania na základe tohto ustanovenia. V týchto prípadoch nepovažoval Súd za potrebné výkladom prispôsobiť žaloby, aby bolo možné zistiť, či možno takýto zámer vyvodiť z tvrdení. Pre nedostatok odôvodnenia opodstatnenosti nevidím dôvod, prečo by mala byť predmetná vec posudzovaná rozdielne.

84. Preto prichádzam k záveru, že nový žalobný dôvod, na základe ktorého Súd prvého stupňa rozhodol vec, nemôže byť vyvodený zo žalobcových písomných alebo ústnych tvrdení a že žalobný dôvod Súd pridal z vlastnej iniciatívy.

26 — Skibsværftsforeningenand a i./Komisia, T-266/94 Zb. s. II-1399, bod 45. Pozri tiež body 106 a nasl. nižšie.

27 — Nuove Industrie Molisane/Komisia, T-212/00, Zb. s. II-347, bod 45.

Dôvod žaloby ako veci verejného poriadku

85. Tento záver ma privádza k druhej otázke, ktorú uvádza aj Komisia vo svojom opravnom prostriedku, a síce, či bol Súd prvého stupňa oprávnený pridať nový žalobný dôvod z vlastnej iniciatívy z dôvodov verejného poriadku. Podľa môjho názoru treba na túto otázku odpovedať záporne bez toho, aby bolo potrebné vyčerpávajúcim spôsobom definovať, ktoré nové dôvody žaloby smie alebo musí Súd zo svojej vlastnej iniciatívy zohľadniť z dôvodu verejného poriadku, táto problematika vyvoláva diskusie. [28]

86. Po prvé napadnutý rozsudok neobsahuje nič, čo by nasvedčovalo tomu, že Súd prvého stupňa zamýšľal pridať žalobný dôvod z vlastnej iniciatívy z dôvodu verejného poriadku. Toto je trochu pozoruhodné, lebo v iných prípadoch týkajúcich sa štátnej pomoci, v ktorých sa Súd rozhodol pridať žalobný dôvod z vlastnej iniciatívy, to urobil výslovne [29].

87. Po druhé od Súdu prvého stupňa by sa dalo očakávať, že bude nielen konštatovať, že pridal nový žalobný dôvod, ale ho aj odôvodní.

88. V žiadnom prípade však nie som toho názoru, že za okolností predmetného prípadu išlo o vec verejného poriadku.

89. Podľa ustálenej judikatúry je odoprenie práva na obhajobu počas správneho konania považované za porušenie zásadnej procedurálnej požiadavky, ktorú je Súd prvého stupňa oprávnený alebo dokonca povinný skúmať z moci úradnej. [30]

90. V danom prípade však takéto porušenie nevidím.

91. Žalobca sa aktívne zúčastnil na celom formálnom konaní na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES, ktoré bolo ukončené vydaním rozhodnutia z 20. januára 1999, a podával aj pripomienky počas obdobia medzi týmto rozhodnutím a vydaním napadnutého rozhodnutia. Ako udáva Súd prvého

28 — Pozri napríklad K. Lenaerts: „De quelques principes généraux du droit de la procédure devant le juge communautaire" in: Mélanges en Hommage à Jean Victor Louis, ULB, zv. I, s. 241 — 261 a 245 — 249, a moje návrhy z 15. júna 1995 v spojených veciach Van Schijndel/Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, C-430/93 a C-431/93, Zb. s. I-4705.

29 — Pozri okrem iného rozsudky Skibsværftsforeningen, už citovaný v poznámke pod čiarou 26 vyššie, bod 40, a CIRFS a i./Komisia, C-313/90, Zb. s. I-1125, bod 23.

30 — Pozri okrem iného rozsudok v spojených veciach Kaufring a i./Komisia, T-186/97, T-187/97, T-190/97 až T-192/97, T-210/97, T-211/97, T-216/97, T-217/97, T-218/97, T-279/97, T-280/97, T-293/97 a T-147/99, Zb. s. II-1337, bod 134 a tam citovanú judikatúru.

stupňa [31], napadnuté rozhodnutie je „výlučne a priamo vykonaním predtým vydaného rozhodnutia Komisie", totiž rozhodnutia z 20. januára 1999, a je zrejmé, že do napadnutého rozhodnutia neboli doplnené žiadne nové prvky.

92. Tým mal žalobca účinnú možnosť prezentovať svoje stanoviská počas formálneho správneho konania a jeho práva na obhajobu boli preto dodržané. Skutočná opodstatnenosť domnienky prípustnosti, teda dodržanie záruk konania podľa článku 88 ods. 2 ES, ktoré by ináč neboli chránené, je preto vzhľadom na okolnosti prípadu ťažko udržateľná [32].

93. Za týchto okolností zastávam názor, že v danom prípade nebola porušená žiadna podstatná podmienka konania, ktorá by odôvodňovala, aby Súd konal z dôvodov verejného poriadku z vlastnej iniciatívy.

Vady prístupu Súdu prvého stupňa k veci

94. Stanovisko, ktoré zaujal Súd prvého stupňa, má dva ďalšie nedostatky bez ohľadu na to, či toto považujeme za reinterpretáciu žalobného dôvodu alebo za doplnenie nového žalobného dôvodu z vlastnej iniciatívy.

95. Po prvé Súd prvého stupňa mal pri dôležitosti, akú má takéto riešenie pri rozhodovaní o námietke neprípustnosti, podať podrobnejšie odôvodnenie. Rozsudok hovorí všeobecne o „žalobných dôvodoch uvedených na podporu tejto žaloby" bez toho, aby vysvetlil, aké špecifické prvky tvrdení žalobcu odôvodňujú takúto reinterpretáciu predmetu žaloby. Je otázne, či týmto Súd prvého stupňa neporušil svoju povinnosť dostatočne odôvodniť svoj rozsudok, aby ho Súdny dvor mohol preskúmať. [33]

96. Po druhé a dôležitejšie je, že Komisia nedostala počas konania možnosť vyjadriť sa k tomuto novému žalobnému dôvodu. Ako vyzdvihuje Komisia a ako vyplýva z doterajšieho rozboru, takýto žalobný dôvod prináša početné problémy výkladu ustanovení o štátnej pomoci, ktoré by bola Komisia odôvodnila, ak by k tomuto bola mala príležitosť. Súd prvého stupňa nepodnikol potrebné kroky na riešenie týchto ťažkostí, mohol napríklad vyzvať Komisiu, aby sa k veci vyjadrila. Podľa mňa Komisia právom namieta, že týmto Súd porušil jej práva na obhajobu.

31 — Bod 68 napadnutého rozsudku.

32 — Pozri rozsudok ADLU, už citovaný v poznámke pod čiarou 25 vyššie.

33 — Pozri rozsudok Rada/De Nil a Impens, C-259/96 P, Zb. s. I-2915, bod 32.

97. Vzhľadom na uvedené zastávam názor, že Súd prvého stupňa novým výkladom predmetu žaloby z vlastnej iniciatívy a pridaním žalobného dôvodu, ktorý žalobca neprezentoval, bez toho, aby dal stranám sporu možnosť vyjadriť sa k nemu, rozhodol nesprávne a jeho rozsudok treba z tohto dôvodu zrušiť.

Otázka osobnej dotknutosti

98. Je však ešte potrebné preskúmať, či tu boli dané nejaké ďalšie dôvody, pre ktoré by Súd prvého stupňa mohol vyhlásiť žalobu za prípustnú, alebo či porušil právo aj v súvislosti s týmito dôvodmi.

99. Keď je zrejmé, že žalobca nežiada o zrušenie rozhodnutia z dôvodu, že Komisia porušila svoju povinnosť začať konanie podľa článku 88 ods. 2 ES, alebo z dôvodu, že boli porušené záruky konania upravené v článku 88 ods. 2 ES, musí sa posúdiť otázka osobnej dotknutosti skúmaním, či sa napadnuté rozhodnutie týka žalobcu z dôvodov iných okolností odlišujúcich ho individuálne ako adresáta, v súlade s kritériom podľa veci Plaumann [34].

100. Podľa tohto kritéria sa môžu považovať fyzické alebo právnické osoby, ktoré nie sú adresátmi rozhodnutia, len vtedy za osobne dotknuté, keď sa ich toto rozhodnutie týka z dôvodu určitých osobných vlastností alebo kvôli okolnostiam, ktoré ich vynímajú z okruhu všetkých ostatných osôb podobným spôsobom ako adresáta rozhodnutia [35].

101. V konaniach napádajúcich rozhodnutia Komisie o štátnej pomoci bol sporný pojem osobnej dotknutosti podľa článku 230 ES použitý odlišným spôsobom z dôvodu špecifických okolností konania podľa článku 88 ods. 2 a ods. 3 ES [36]. Často bola komentovaná

34 — Rozsudok Waterleiding Maatschappij „Noord-West Brabant"/Komisia, T-188/95, Zb. s. II-3713, bod 54; rozsudok Skibsværftsforeningen, už citovaný v poznámke pod čiarou 26 vyššie, bod 45.

35 — Rozsudky Plaumann/Komisia, 25/62, Zb. s. 95, bod 107, a Nederlandse Antillen/Rada, C-452/98, Zb. s. I-8973, bod 60.

36 — Pozri body 106 až 114 nižšie.

nejednotnosť judikatúry [37], čo vysvetľuje dôvod, prečo Komisia vo svojom opravnom prostriedku žiada Súdny dvor, aby vyjasnil túto dôležitú otázku „raz a navždy".

102. Judikatúra sa skutočne zdá byť do istej miery nejednotnou a zdá sa, že vytvára určité umelé rozdiely, pokiaľ ide o prístup k judikatúre Spoločenstva. Napriek tomu, že na konci týchto návrhov uvediem niekoľko všeobecných poznámok k judikatúre, nie som si istý, či predmetný prípad je najlepšou príležitosťou pre Súdny dvor, aby k veci zaujal celkom nový prístup, takže sa sústredím na odpoveď na nastolenú otázku osobnej dotknutosti na základe existujúcej, aj keď neistej judikatúry.

103. Prvá otázka, ktorá musí byť v tejto súvislosti zodpovedaná, je, či žalobca spĺňa kritériá osobnej dotknutosti z dôvodu dopadu rozhodnutia na jeho postavenie v hospodárskej súťaži (druhý a tretí dôvod opravného prostriedku Komisie, ktorý tiež konkretizuje prvý dôvod opravného prostriedku). Druhá otázka je, či žalobca spĺňa kritérium osobnej dotknutosti z dôvodu jeho postavenia vyjednávača v konaní, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia.

Vplyv na postavenie žalobcu v hospodárskej súťaži

104. Sporná otázka sa týka toho, v akom rozsahu musela namietaná pomoc ovplyvniť postavenie žalobcu v hospodárskej súťaži na trhu, aby bola oprávnená napadnúť rozhodnutie Komisie podľa článku 88 ods. 3 ES.

105. Vo svojom druhom a treťom dôvode opravného prostriedku Komisia tvrdí, opierajúc sa o rozsudok COFAZ [38], v zásade to, že v prípade, keď je žalobcove postavenie v hospodárskej súťaži kľúčovým faktorom určujúcim jeho osobnú dotknutosť, vplyv pomoci na jeho postavenie v hospodárskej súťaži musí byť podstatný bez ohľadu na to, či rozhodnutie vychádza z článku 88 ods. 2 alebo ods. 3 ES, alebo z akéhokoľvek iného dôvodu. Toto platí hlavne vtedy, keď sa rozhodnutie odvoláva na všeobecnú úpravu pomoci tak, ako v predmetnom prípade.

37 — Pozri vo všeobecnosti J. Winter: „The rights of complainants in State aid cases: judicial review of Commission decisions adopted under Article 88 (ex 93) EC", Common Market Law Review, č. 36/1999, s. 521; U. Soltész a H. Bielesz: „Judicial review of State aid decisions", European Competition Law Review, č. 133/2004; L. Flynn: „Remedies in the European Courts" in: A. Biondi a ďalší (vyd.), The Law of State Aid in the EU, Oxford 2004, s. 283. Pozri tiež J. Azizi: „Droits de la défense dans la procédure en matière d'aides d'Etat: le point de vue judiciaire" in: Un rôle pour la défense dans les procédures communautaires de concurrence, Bruylant Brusel, 1997, s. 87, hlavne s. 112 až 120.

38 — Vec COFAZ/Komisia, 169/84, Zb. s. 391.

Podľa názoru Komisie sa Súd prvého stupňa tým, že v časti svojej judikatúry požadoval len to, že postavenie žalobcu v hospodárskej súťaži musí byť ovplyvnené, namiesto aby žiadal podstatné ovplyvnenie, odchýlil od judikatúry Súdneho dvora, a rozhodol tým právne nesprávne.

106. Podľa môjho chápania judikatúra podľa jej súčasného stavu rozlišuje pri požiadavkách osobnej dotknutosti, keď bolo napadnuté rozhodnutie vydané na základe článku 88 ods. 3 ES, medzi dvomi typmi prípadov.

107. Prvý prípad sa týka žalôb o zrušenie rozhodnutia z dôvodu, že Komisia odmietla začať formálne konanie na účely zisťovania a chrániť záruky konania podľa článku 88 ods. 2 ES. Tento prípad sa riadi judikatúrou podľa rozsudkov vo veciach Cook a Matra [39].

108. V takejto situácii musia žalobcovia preukázať, že sa na nich má hľadieť ako na „príslušné strany" v zmysle článku 88 ods. 2 ES. Keď je postavenie žalobcu v hospodárskej súťaži kľúčovým faktorom určujúcim jeho osobnú dotknutosť, tak musia preukázať, že ich postavenie v hospodárskej súťaži je rozhodnutím ovplyvnené, aj keď nie bezpodmienečne podstatné [40].

109. Je vhodné pripomenúť, že generálny advokát Tesauro vo svojich návrhoch vo veci Cook odôvodňoval použitie miernejšieho kritéria na preukázanie ovplyvnenia postavenia žalobcu v hospodárskej súťaži zapríčineného pomocou v prípade, keď bolo napadnuté rozhodnutie vydané na základe článku 88 ods. 3 ES s odôvodnením, že „jedinou informáciou o pomoci, ktorú majú podniky, ktoré sa rozhodnú ‚nepodať námietky', za normálnych okolností k dispozícii, je buď tá, ktorú im oznámila Komisia, alebo tá, ktorá vyplýva zo stručného oznámenia v sérii C úradného vestníka. Nemožno preto od nich požadovať, aby v žalobe urobili presné výhrady týkajúce sa rozsahu a dosahu tejto pomoci (ako napr. vplyv pomoci na príjemcove náklady na výrobu, ovplyvnenie podielov na trhu alebo vplyv na obchodné toky)" [41]. Preto generálny advokát Tesauro považoval za dostatočné

39 — Vec Cook/Komisia, C-198/91, Zb. s. I-2487, a vec Matra/Komisia, C-225/91, Zb. s. I-3203.

40 — Pozri okrem iného rozsudky Cook a Matra, Waterleiding, už citovaný v poznámke pod čiarou 34 vyššie, a BP Chemicals/Komisia (T-11/95, Zb. s. II-3235), pokiaľ ide o časť rozhodnutia prijatého podľa článku 88 ods. 3 ES týkajúceho sa tretieho navýšenia kapitálu, ktoré bolo napadnuté na základe rozsudku Cook a Matra, body 84 až 89; Hamburger Hafen- und Lagerhaus a i./Komisia (T-69/96, Zb. s. II-1037).

41 — Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tesauro vo veci Cook, už citovanej v poznámke pod čiarou 39 vyššie, bod 41.

pre aktívnu legitimáciu na napadnutie rozhodnutia nepodať pripomienky podľa článku 88 ods. 3 ES to, že žalobca preukázal, že s príjemcom pomoci skutočne súťaží a nie len okrajovo [42].

110. So zreteľom na význam, ktorý treba venovať všeobecnej povahe programu pomoci, sa zdá, že judikatúra, i keď nie jednotne, [43] vyžaduje prísnejšie kritériá na preukázanie vplyvu na žalobcove postavenie v hospodárskej súťaži, keď má program pomoci všeobecnú povahu.

111. Vo veci Kahn [44] sa žalobca odvolal okrem iného na judikát Cook, keď napadol schválenie programu všeobecnej pomoci Komisiou podľa článku 88 ods. 3 ES, ktorá ešte nebola v praxi aplikovaná individuálnym rozhodnutím o pomoci. Súd prvého stupňa zistil, že sa skutkový stav odlišuje od skutkového stavu vo veciach Cook a Matra. Zatiaľ čo tieto dve veci sa týkali žalôb, ktoré podali konkrétni konkurenti príjemcov pomoci proti rozhodnutiam schvaľujúcim individuálnu pomoc, rozhodnutie napadnuté vo veci Kahn sa týkalo všeobecného programu pomoci, ktorého príjemcovia boli definovaní všeobecne a abstraktne. Skutoční príjemcovia mohli existovať len v prípade, keď sa uskutočnilo individuálne poskytnutie pomoci. Za týchto okolností „nemôžu existovať v čase rozhodnutia o všeobecnom programe pomoci a tým pred udelením individuálnej pomoci použitím tohto programu žiadne ‚konkurujúce podniky', ktoré by sa mohli odvolávať na záruky konania podľa [článok 88 ods. 2] Zmluvy ES" [45], ako to bolo v prípadoch Cook a Matra.

112. Druhým typom prípadov sú žaloby o zrušenie založené na iných dôvodoch, ako to bolo v prípadoch judikátov Cook a Matra. Tu sa na rozlíšenie, ktoré uvádza judikatúra, používa tradičnejšie a prísnejšie použitie kritéria prípadu Plaumann v súlade s reštriktívnou úpravou osobnej dotknutosti,

42 — Tamže.

43 — Pozri rozsudok Hamburger Hafen und Lagerhaus, už citovaný v poznámke pod čiarou 40, ktorý sa týkal žaloby podanej na základe rozsudkov Cook a Matra proti dvom rozhodnutiam Komisie prijatým na základe článku 88 ods. 3 ES, jednému týkajúcemu sa individuálnej pomoci a druhému týkajúcemu sa všeobecného programu pomoci. Súd prvého stupňa použil rovnaké odôvodnenie, avšak bez toho, aby významovo rozlišoval medzi individuálnou a všeobecnou napadnutou pomocou.

44 — Vec Kahn Scheppvaart/Komisia, T-398/94, Zb. s. II-477. Pozri tiež rozsudky ADLU, už citovaný v poznámke pod čiarou 25, body 42 až 46, a Sadam Zuccherifici a i./Rada, C-41/99 P, Zb. s. I-4239, bod 29. Hoci sa posledné dva netýkajú rozhodnutia Komisie nepodať pripomienky podľa článku 88 ods. 3 ES, dokumentujú prísnejší postup judikatúry k právu podať žalobu v prípadoch, keď ide o program všeobecnej pomoci.

45 — Pozri rozsudok Kahn Scheppvaart/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 44 vyššie, bod 49.

ktorú uvádza článok 230 ods. 4 ES, ktorú všeobecne používa Súdny dvor vo svojej judikatúre okrem oblasti štátnej pomoci a ktorú použil aj v rozsudkoch UPA [46] a Jégo-Quéré [47].

113. Pri použití kritéria Plaumann pre prípady štátnej pomoci, ktoré nepatria pod prvý typ prípadov, vyžaduje judikatúra od žalobcu, aby preukázal, že bolo jeho postavenie v hospodárskej súťaži na trhu podstatne ovplyvnené. Toto platí pre žaloby proti rozhodnutiam, ktoré prijala Komisia po formálnom konaní na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES [48]. V rozsudku Skibsvoerftsforeiningen Súd prvého stupňa jasne stanovil, že treba použiť rovnaké kritérium, keď žalobca napadol rozhodnutie Komisie vydané podľa článku 88 ods. 3 ES bez toho, aby sa odvolával na rozsudky Cook a Matra [49].

114. Pre zhrnutie, zo súčasného stavu judikatúry vyplýva, že v prípade, že žalobcovia na základe judikátov Cook a Matra napadnú rozhodnutie Komisie podľa článku 88 ods. 3 ES, ich postavenie pred Súdom sa uľahčí. Ak napadnú rozhodnutie Komisie podľa článku 88 ods. 3 ES na základe iných dôvodov, budú podliehať v plnom rozsahu kritériám podľa prípadu Plaumann, ktorý vyžaduje od konkurentov príjemcov pomoci, aby bolo ich postavenie v hospodárskej súťaži na trhu podstatne ovplyvnené.

115. Predmetný prípad sa týka rozhodnutia Komisie vydaného podľa článku 88 ods. 3 ES, ktoré schvaľuje všeobecný program pomoci, ktoré žalobca napadol z iného dôvodu, ako v prípadoch Cook a Matra. Spadá preto pod druhý typ prípadov popísaný vyššie. Žalobca úplne splní kritérium z prípadu Plaumann len vtedy, keď preukáže, že bolo postavenie jeho členov v hospodárskej súťaži podstatne ovplyvnené programom nadobúdania pôdy. To platí špeciálne preto, lebo úprava pomoci má všeobecný charakter.

116. V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa tým, že použil svoj vlastný výklad predmetu žaloby a jeho dôvodov spôsobom, že žalobca spadá pod prvý typ prípadov, určil, že bolo postavenie žalobcových členov v hospodárskej súťaži na trhu ovplyvnené

46 — Vec Unión de Pequeños Agricultores/Rada, C-50/00, Zb. s. I-6677.

47 — Rozsudok z 1. apríla 2004, Komisia/Jégo-Quéré, C-263/02 P, Zb. s. I-3425.

48 — Okrem veci COFAZ, už citovanej v poznámke pod čiarou 38 vyššie, pozri okrem iného rozsudok Comité d'entreprise de la société française de production a i./Komisia, C-106/98 P, Zb. s. I-3659, body 40 a 41; vec Ducros/Komisia, T-149/95, Zb. s. II-2031, bod 34; BP Chemicals, už citovaný v poznámke pod čiarou 40, pokiaľ ide o časti napadnutého rozhodnutia týkajúce sa prvých dvoch zvýšení kapitálu, body 77 až 79.

49 — Rozsudok Skibsværftsforeningen, už citovaný v poznámke pod čiarou 26 vyššie, bod 47.

pomocou, a urobil z toho záver, že boli teda osobne dotknutí. K tomuto záveru prišiel na základe toho, že členmi združenia sú hospodárske subjekty, hlavne poľnohospodári, lesníci a podniky vykonávajúce činnosť v poľnohospodárskom sektore. Keďže Súd nemal pochybnosti o tom, že nadobúdanie poľnohospodárskej alebo lesnej pôdy je podstatným prvkom obchodnej stratégie poľnohospodára alebo lesníka, program nadobúdania pôdy ich nevyhnutne ovplyvnil [50].

117. Zistenia Súdu prvého stupňa by síce mali postačovať pre domnienku o existencii nejakého konkurenčného vzťahu medzi členmi združenia a príjemcami programu pomoci, ale podľa môjho názoru sa na tomto podklade nemožno domnievať, že postavenie členov združenia na trhu je tak podstatne ovplyvnené, ako to vyžaduje prísne kritérium podľa prípadu Plaumann. Na základe predložených dôkazov nie je konkurenčný vzťah podľa môjho názoru dostatočne definovaný rozsudkom a zdá sa byť príliš vágny, lebo členovia združenia boli týmto opatrením vo svojom postavení na trhu ovplyvnení len potencionálne a sprostredkovane. Mimo všeobecných odkazov na poľnohospodársky a lesnícky sektor nebol použitý žiadny prieskum trhu, aby bolo preukázané, pri ktorom špecifickom výrobku alebo na ktorom zemepisne určenom trhu členovia žalujúceho združenia súťažili s príjemcami pomoci okrem toho, že majú spoločnú všeobecnú vlastnosť, že sú poľnohospodári alebo lesníci.

118. Ako to Komisia uviedla, skutočne sú všetci poľnohospodári v Európskej únii potencionálnymi konkurentmi príjemcov pomoci podľa programu nadobúdania pôdy. Tento nadmieru veľkorysý prístup nezodpovedá prísnym prieskumom trhu, ktoré používa Súd prvého stupňa v prípadoch, v ktorých treba preukázať podstatné ovplyvnenie žalobcovho postavenia v súťaži [51]. Zdá sa to byť v rozpore so Zmluvou, pretože kritérium vplyvu na žalobcove postavenie v súťaži musí byť chápané v súvislosti s požiadavkou osobnej dotknutosti; vplyv, ktorý nejakým spôsobom žalobcu individualizuje, je preto potrebné preukázať.

119. Toto je ešte dôležitejšie vzhľadom na všeobecný charakter napadnutého programu pomoci. Obidve strany sa zhodujú na tom, že napadnuté rozhodnutie sa týka všeobecného programu pomoci, ktorý v čase konania na prvom stupni nebol ešte vykonaný formou individuálnych rozhodnutí. Keďže v tomto čase nemohli existovať žiadne skutočné „konkurujúce podniky" v zmysle rozsudku

50 — Pozri bod 46 vyššie.

51 — Pozri okrem iného žalobu Skibsværftsforeningen, už citovanú v poznámke pod čiarou 26 vyššie, body 46 až 48.

vo veci Kahn, žalobca by nespĺňal kritérium na právo žalovať podľa rozsudku Kahn [52].

120. Preto prichádzam k záveru, že vzhľadom na všeobecný charakter programu podpory a z dôvodu, že žalobca nepreukázal, že tento program podstatným spôsobom ovplyvňuje postavenie v súťaži jeho členov, ako to súčasná judikatúra vyžaduje, Súd prvého stupňa rozhodol právne nesprávne z dôvodu, že považoval žalobcu za osobne dotknutého napadnutým rozhodnutím.

Postavenie žalobcu ako vyjednávača

121. Súd prvého stupňa v napadnutom rozsudku ďalej konštatoval, že žalobca môže byť považovaný za osobne dotknutého ako združenie, pokiaľ tvrdí, že má svoj osobitný právny záujem na konaní, pretože jeho postavenie bolo pri rokovaniach ovplyvnené napadnutým rozhodnutím. Súd sa pritom opieral o rozsudky Van der Kooy [53] a CIRFS [54].

122. Svojím piatym dôvodom opravného prostriedku Komisia po prvé namieta, že žalobca nikdy tento dôvod neuplatňoval a že preto Súd prvého stupňa rozhodol nesprávne z dôvodu, že pridal nový žalobný dôvod z vlastnej iniciatívy. Po druhé Komisia popiera, že žalobcova účasť na rokovaniach viedla k jeho postaveniu vyjednávača podľa rozsudkov Van der Kooy a CIRFS. Nakoniec Komisia napáda stanovisko Súdu [55], že rozhodnutie z 20. januára 1999 nie je v rozpore so záujmami žalobcu. Súd prvého stupňa tým, že dospel k takémuto názoru, urobil právnu chybu a dopustil sa zjavného omylu pri vecnom posúdení prípadu.

123. Vo veci Van der Kooy napadli žalobcovia rozhodnutie Komisie podľa článku 88 ods. 2 ES, podľa ktorého je holandská preferenčná sadzba na plyn pre pestovateľov v skleníkoch nezlučiteľná so spoločným trhom. Jeden zo žalobcov, Landbouwschap, inštitúcia verejného práva na ochranu spoločných záujmov poľnohospodárskych podnikov, zastupoval organizácie pestovateľov pri rokovaniach s dodávateľmi plynu. Súd určil, že hoci Landbouwschap nemohol byť ako príjemca pomoci osobne dotknutý, jeho

52 — Pozri tiež rozsudky už citované v poznámke pod čiarou 44.

53 — Spojené veci Van der Kooy a i., 67/85, 68/85 a 70/85, Zb. s. 219.

54 — Rozsudok CIRFS, už citovaný v poznámke pod čiarou 29.

55 — Body 67 a 69 napadnutého rozsudku.

postavenie vyjednávača sadzieb plynu pre pestovateľov však bolo ovplyvnené napadnutým rozhodnutím, a teda z tohto hľadiska bol osobne dotknutý.

124. V rozsudku CIRFS žiadal žalobca zrušenie rozhodnutia Komisie, podľa ktorého pomoc v sektore umelých vlákien nepodlieha povinnosti upovedomenia v dostatočnom čase podľa článku 88 ods. 3 ES, pretože sa týkalo už existujúcej pomoci upravenej predchádzajúcim rozhodnutím Komisie. Súdny dvor určil, že rozhodnutie sa osobne týka CIRFS, lebo ten zaujal veľmi významnú úlohu v konaní pred Komisiou.

125. Zo spisu predmetnej veci vyplýva, že žalobca sa v prvostupňovom konaní spoliehal na to, že bol osobne dotknutý, pretože v konaní zohrával rozhodujúcu úlohu. Aj keď sa všeobecne odvolával na judikatúru, neodvolával sa však na svoju úlohu vyjednávača v zmysle judikátov Van der Kooy a CIRFS. Žalobca predniesol tento dôvod až počas ústnej časti konania pred Súdom prvého stupňa, čiže neskoro, a aj to len celkom stručne. V odvolacom konaní pred Súdnym dvorom a v odpovedi na piaty dôvod opravného prostriedku žalobca podstatne nezmenil svoj prístup. Potvrdil naopak, že podľa jeho názoru nie je tento dôvod potrebný na rozhodnutie sporu a že oprávnenie podať žalobu možno opierať o iné dôvody. S ohľadom na to je opodstatnené, že Súd prvého stupňa nebol povinný prijať toto odôvodnenie, ako ani to, že práva Komisie na obranu neboli rešpektované.

126. Taktiež môžem ťažko súhlasiť s konštatovaním Súdu prvého stupňa, že rozhodnutie z 20. januára 1999 nebolo v rozpore so záujmami žalobcu, keď, ako Súd prvého stupňa uznáva, napadnuté rozhodnutie, ktoré jasne negatívne ovplyvňuje žalobcových členov, priamo slúži na vykonanie uvedeného predchádzajúceho rozhodnutia.

127. Nebudem však podrobne skúmať tieto body, lebo som toho názoru, že tento problém sa dá vyriešiť ináč.

128. Hoci sa žalobca aktívne zúčastnil konania, ktoré viedlo k prijatiu rozhodnutia z 20. januára 1999 a následne k prijatiu napadnutého rozhodnutia, samotná táto jeho

účasť podľa môjho názoru nepostačuje na to, aby mu udelila aktívnu legitimáciu v súlade s judikátmi Van der Kooy a CIRFS [56].

129. Okolnosť, že združenie sa zúčastňuje na Komisii počas konania o pomoci, brániac kolektívne záujmy jeho členov, sama osebe nepostačuje na to, aby vytvorila aktívnu legitimáciu združenia v súlade s uvedenými judikátmi [57].

130. Úlohy, ktoré zastávali žalobcovia vo veciach Van der Kooy a CIRFS v konaniach vedúcich k prijatiu napadnutých opatrení, boli podstatne závažnejšie ako tie, ktoré zastával ARE v tomto prípade.

131. V rozsudku Van der Kooy rozhodol Súdny dvor, že Landbouwschap hral ako vyjednávač sadzieb plynu aktívnu úlohu v konaní podľa článku 93 ods. 2 tým, že predkladal Komisii písomné vyjadrenia, a tým, že udržiaval úzky kontakt so zodpovednými úradníkmi počas konania. Bol jednou zo zmluvných strán, ktorá vyjednala sadzbu zrušenú Komisiou, a táto jeho úloha je viackrát spomenutá v rozhodnutí Komisie.

132. Úloha žalobcu vo veci CIRFS bola tiež podstatná. CIRFS bolo združením, ktorého členmi boli najväčší medzinárodní výrobcovia syntetických umelých vlákien. V záujme uvedených výrobcov podalo mnoho žalôb v spojitosti s politikou reštrukturalizácie navrhnutou Komisiou. Bolo hlavným diskusným partnerom pri zavádzaní opatrení v tomto sektore, ich rozšírení a úprave a viedlo rokovania s Komisiou hlavne tým, že predkladalo písomné rozbory a udržiavalo úzke styky so zodpovednými oddeleniami.

56 — Ako uviedol Súd prvého stupňa v rozsudku Kahn: „Samotná skutočnosť, že žalobca sa sťažoval na Komisii, že si v tejto súvislosti vymieňal korešpondenciu a že sa zúčastnil na stretnutiach s Komisiou, nepredstavuje žiadne zvláštne okolnosti, ktoré by stačili na to, aby ho individuálne odlišovali od všetkých ostatných osôb, a vytvárali preto oprávnenie podať žalobu proti všeobecnému programu pomoci." Rozsudok Kahn, už citovaný v poznámke pod čiarou 44 vyššie, bod 42.

57 — Rozsudok ADLU, už citovaný v poznámke pod čiarou 25, bod 60. Súd prvého stupňa v tejto veci tiež určil, že účasť žalujúceho združenia na viacerých stretnutiach s vnútroštátnymi orgánmi nezakladá jeho úlohu vyjednávača v zmysle rozsudkov Van der Kooy and CIRFS.

133. Toto nie je prípadom žalobcu predmetného konania. Stretnutia a rokovania s úradníkmi Komisie a predkladanie pripomienok žalobcom sa uskutočňovali spôsobom bežným pre formálne konanie na účely zisťovania podľa článku 88 ods. 2 ES. Zo spisu vyplýva, že žalobca zaslal Komisii len šesť listov, z ktorých dva sa predmetu konania týkali len okrajovo. Žalobca sa nezúčastňoval rokovaní ako vyjednávač ani na vnútroštátnej úrovni, ani na úrovni Spoločenstva. Jeho postavenie teda nie je porovnateľné s postavením CIRFS a Landbouwschap a nemožno ho považovať za osobne dotknutého z dôvodu jeho postavenia vyjednávača.

134. Podľa ustálenej judikatúry je Súdny dvor v konaniach o opravných prostriedkoch oprávnený kontrolovať právnu kvalifikáciu skutočností Súdom prvého stupňa a právnych následkov, ktoré ten z nich vyvodil [58]. V súlade s uvedeným dochádzam k názoru, že Súd prvého stupňa rozhodol nesprávne po právnej stránke, keď charakterizoval úlohu žalobcu ako úlohu vyjednávača v zmysle rozsudkov Van der Kooy a CIRFS a keď určil, že žalobca bol na tomto základe osobne dotknutým.

135. Bez toho, aby bolo potrebné zaoberať sa šiestym a siedmym dôvodom opravného prostriedku, je teda jasné, že Súd prvého stupňa rozhodol nesprávne, keď zamietol námietku neprípustnosti Komisie.

Rozhodnutie Súdneho dvora

136. Podľa článku 61 štatútu, ak je odvolanie dôvodné, Súdny dvor zruší rozhodnutie Súdu prvého stupňa. Ak to stav konania dovoľuje, môže sám právoplatne rozhodnúť o veci samej. Komisia vo svojom odvolaní žiadala nielen zrušiť napadnuté rozhodnutie, ale aj vyhlásiť žalobu za neprípustnú z dôvodu nedostatku osobnej dotknutosti v zmysle článku 230 ES. Podľa môjho názoru má Súdny dvor všetky potrebné podklady na to, aby mohol rozhodnúť o otázke prípustnosti, a mal by tak urobiť v záujme hospodárnosti konania a riadneho výkonu súdnictva.

58 — Pozri okrem iného rozsudky Komisia/Camar a Tico, C-312/00, Zb. s. I-11355, bod 69, Deere/Komisia, C-7/95 P, Zb. s. I-3111, bod 21, a EIB/Hautem, C-449/99 P, Zb. s. I-6733, body 44 a 45.

137. Z horeuvedenej analýzy problematiky podľa môjho názoru totiž skutočne vyplýva, že žalobca nespĺňa požiadavky osobnej dotknutosti a že treba žalobu ako neprípustnú zamietnuť.

Prehodnotenie judikatúry

138. Nakoniec musím dodať poznámku k súčastnému stavu práva upravujúceho postavenie fyzických a právnických osôb, ktoré napadnú rozhodnutie Komisie podľa článku 88 ods. 3 ES. Judikatúra na túto tému je jednoducho nedostatočná, očividne nelogická a nejednotná. Ťažkosti boli v právnej vede často diskutované[59] a sú z relatívne stručného popisu v týchto návrhoch zjavné. Ich podrobný popis by si vyžadoval návrhy mimoriadne dlhého rozsahu.

139. Myslím si, že musí byť uznané, že ťažkosti pramenia z rozhodnutí Súdneho dvora vo veciach Cook a Matra. Tie mali poskytnúť úplnú ochranu konkurentom v prípadoch, keď sa Komisia rozhodla nezačať konanie podľa článku 88 ods. 2 ES, táto ochrana sa zdala byť opodstatnená z dôvodu, že v takýchto prípadoch žalobca nemusí mať dostatok informácií, aby mohol preukázať, že je osobne dotknutý. Účelom bolo vyrovnať zjavne slabšie postavenie žalobcu v konaní podľa článku 88 ods. 3 ES tým, že mu je poskytnuté procesné postavenie „príslušnej strany" podľa článku 88 ods. 2 ES. Výsledkom bolo, že sa do určitej miery zmätočne zlúčili kritériá oprávnenia podať žalobu podľa článku 88 ods. 2 a článku 88 ods. 3, a tým bolo poskytnuté oprávnenie podať žalobu veľmi širokému okruhu osôb; je zjavné, že mnoho osôb mohlo tvrdiť, že by boli „príslušnou stranou", keby bolo začaté konanie podľa článku 88 ods. 2 ES. Dvere, ktoré boli týmto podľa článku 88 ods. 3 príliš široko otvorené, museli byť potom čiastočne zatvorené rôznymi nasledujúcimi zjemneniami judikatúry, ktoré túto judikatúru spravili stále rozsiahlejšou a rozporuplnejšou.

140. Ďalej nie je podľa môjho názoru jasné, že je v týchto prípadoch opodstatnené

59 — Pozri poznámku pod čiarou 37 vyššie.

odchýliť sa od znenia článku 230 ods. 4. Je samozrejme pravdou, že osoba pravdepodobne dotknutá navrhovanou pomocou môže mať málo informácií o jej pravdepodobnom účinku, lebo rozhodnutie podľa článku 88 ods. 3 sa prijíma v skorom štádiu konania. Možno preto nemá dostatok informácií na napadnutie rozhodnutia podľa článku 88 ods. 3, aby mohla pri podaní žaloby na Súd prvého stupňa preukázať, že je osobne dotknutá. Ale v priebehu tohto konania predloží Komisia (a pravdepodobne aj dotknutý členský štát, ak sa na konaní zúčastní ako vedľajší účastník) iste dostatok informácií, v prípade potreby sú tieto informácie predložené ako odpoveď na šetrenia a dopyty Súdu, aby to Súdu umožnilo rozhodnúť, či bola požiadavka osobnej dotknutosti splnená.

141. Podľa môjho názoru je najlepším riešením vrátiť sa k zneniu článku 230 ods. 4 ES a vo všetkých prípadoch, kde žalobca napáda rozhodnutie podľa článku 88 ods. 3, požadovať splnenie kritéria priamej a osobnej dotknutosti bez ohľadu na dôvody, prečo bola žaloba podaná. Kritérium osobnej dotknutosti by však nemalo byť vykladané tak úzko, ako tomu bolo vo veci Plaumann, hlavne preto, že súdy Spoločenstva zaujali o niečo širšie ponímanie kritérií na oprávnenia aktívnej legitimácie v iných súvisiacich oblastiach, a síce pri práve hospodárskej súťaže týkajúcom sa podnikov (článok 81 a 82 ES) a v prípadoch dampingu. Požiadavka osobnej dotknutosti je napriek tomu odlišná od pojmu „príslušnej strany".

142. Od žalobcu, ktorý napáda rozhodnutie podľa článku 88 ods. 3 ES, by sa preto malo požadovať, aby preukázal, že sa ho rozhodnutie týka priamo a súčasne nejakým spôsobom aj osobne. Samozrejme, túto osobnú dotknutosť možno ťažšie preukázať v prípadoch, kde má program pomoci všeobecný charakter. Okrem toho združenie žalobcov nesmie mať lepšie (ani horšie) postavenie ako žalobcovia, ktorých zastupuje a ktorí samotní musia byť nejakým spôsobom osobne dotknutí. Tieto dôsledky, ktoré vyplývajú priamo zo Zmluvy, by nemali byť samé osebe neprimeranými. Takýto prístup by z môjho pohľadu vyriešil mnoho ťažkostí vyplývajúcich z judikatúry.

143. Ako by teda mal byť navrhovaný prístup použitý v predmetnom prípade? Z dôvodov už uvedených je jasné, že aj na tomto základe by bola žaloba neprípustná. Žalobca nepreukázal osobnú dotknutosť či už ide o neho alebo jeho členov.

Návrh

144. Z dôvodov uvedených vyššie navrhujem, aby Súdny dvor:

1. zrušil napadnutý rozsudok;

2. vyhlásil žalobu Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum za neprípustnú;

3. zaviazal Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum nahradiť trovy prvostupňového i druhostupňového konania s výnimkou trov Spolkovej republiky Nemecko v konaní na prvom stupni, ktorá musí ako vedľajší účastník konania znášať svoje vlastné trovy konania.